

EXPLORAREA TEXTULUI LITERAR PENTRU DEZVOLTAREA GÂNDIRII CRITICE A ELEVILOR

Prof.înv. primar DUMITRU IOANA
COLEGIUL NAȚIONAL PEDAGOGIC „SPIRU HARET”BUZĂU

MOTTO:

“ Te lași de carte o săptămână, ea se lasă de tine o lună. Te lași de carte o luna-două, ea te lasă pentru un an, te lași un an-doi, te-ai lăsat de ea pentru totdeauna.” (Dimitrie Gusti)

Într-o lume în schimbare accelerată, într-o societate democratică și deschisă, în care informația se perimează rapid, oamenii trebuie să învețe să discearnă între ce este important sau nu, între ceea ce are valoare și utilitate practică și ceea ce nu posedă astfel de calități, să respingă argumentat informațiile false, irelevante, inutile și să le rețină pe cele adevărate, relevante, utile. Asta înseamnă că ei trebuie să gândească critic, creativ, constructiv, eficient.

Gândirea critică este o condiție și o modalitate de realizare a învățării eficiente cu rol esențial în dezvoltarea personalității individului.

Rolul fundamental al învățământului primar este acela de a pune bazele formării personalității care stârnește și amplifică motivația intrinsecă, care reconsideră problematica evaluării. Nu trebuie să ne mulțumim ca elevii noștri să fie doar spectatori inteligenți și sensibili la ceea ce le oferim, ci să se lase prinși în jocul nostru.

Elevii nu trebuie lăsați cu mintea leneșă și de aceea, învățătorul poate constitui un demers didactic iscoditor, într-o rigoare a întrebărilor, încât să descopere cu ei elemente ale lecturii ce pot fi interpretate. Există un număr de atribute și comportamente pe care le manifestă cei ce gândesc critic și pe care trebuie să le promovăm și să le încurajăm în clasă. Lectura interpretativă, bine condusă, creează între elevi și învățători un fel de comuniune intelectuală în procesul căreia încearcă toți aceleași sentimente, aceleași emoții: pentru elevi constituie momentul apariției unei trebuințe de ordin superior care va da adolescentului și apoi adultului gustul lecturii ce îmbogățește spiritul, înarmându-l astfel cu o activitate intelectuală care este baza întregii culturi personale.

În explorarea textului literar elevilor trebuie să li permită să speculeze, să creeze, să afirme diverse lucruri, fie că sunt evidente, fie că sunt ireale. Când elevii înțeleg că acest comportament este acceptabil, că ei își pot împărtăși convingerile în legătură cu mesajul textului, se angajează mai activ în analiza critică. Frumusețea textului literar autentic, fie că este narativ sau descriptiv, trebuie să speculeze trăirile adevărate ale copilului. Dacă vom ști să găsim și ultima picătură de nectar a unui text, vom fi siguri că am înfrumusețat și îmbogățit sufletul copiilor.

Explorarea textului literar reprezintă, în concluzie, o modalitate esențială pentru dezvoltarea gândirii critice a elevilor. O lecție de lectură se poate înscrie, așadar, pe traiectoria unui învățământ modern, solicitând efortul intelectual al elevilor, prin căutări și interpretări.

ARIA CURRICULARĂ: Limbă și comunicare

DISCIPLINA: Comunicare în limba română

SUBIECTUL: Textul – „Bunicul și nepotul” (Frații Grimm)

TIPUL LECȚIEI: însușire de noi cunoștințe

CLASA: a II-a

MOTIVAȚIA: ***DE CE ESTE VALOROASĂ ACEASTĂ LECȚIE?***

- Acest text oferă valențe educative ce se cer identificate și valorificate pentru modelarea comportamentului civic al elevilor.
- Schimbul de idei între elevi, confruntarea și implicarea personală a fiecărui elev în găsirea unor soluții optime în rezolvarea sarcinilor pe parcursul activității facilitează înțelegerea autentică.
- Cadrul E.R.R. și strategiile utilizate oferă posibilitatea elevilor să-și exprime într-o manieră personală propriile gânduri, opinii sau sentimente referitoare la subiectul aflat în discuție și facilitează înțelegerea rolului bunicilor în familie.

CUM SE LEAGĂ EA DE CEEA CE S-A PREDAT ȘI CEEA CE SE VA PREDĂ MAI DEPARTE?

- Diversitatea interpretărilor și a opiniilor personale se explică prin apelul la propria experiență și la cunoștințele anterioare.
- Elevii au ocazia să-și perfecționeze deprinderile de a desprinde informații de detaliu dintr-un text.
- Textul “Bunicul și nepotul” are conexiuni semnificative cu textul „Ce mai faci, bunico?”, după Mircea Sântimbreanu, lecturat într-o oră anterioară și face parte dintr-un set de texte epice capabile să producă unele schimbări de natură cognitivă, atitudinală, motivațională și comportamentală la nivelul personalității elevilor.

CE OCAZII DE EXERSARE A GÂNDIRII CRITICE OFERĂ ACEASTĂ LECȚIE?

- Colaborând, elevii produc soluții noi, le discută supunându-le analizei, comparației, sintezei, autoevaluării/ evaluării critice.
- Prin crearea textului cu ajutorul termenilor cheie, precum și prin predicțiile realizate înaintea fiecărui fragment, elevii își exersează, pe lângă imaginație și gândire probabilistică.
- Participarea activă la discuții, controversele ce se pot ivi stimulează gândirea pe diferite nivele și perspective.
- Înțelegerea mesajului poveștii este un proces de descoperire a sensurilor.

- Dezvoltarea gândirii critice și realizarea unei învățări eficiente se realizează prin colaborarea elevilor: exprimă puncte de vedere, identifică soluții favorabile, cântăresc alternativele pentru a ajunge la un acord comun cu membrii grupului.

COMPETENȚE SPECIFICE:

1.4. Exprimarea interesului pentru receptarea de mesaje orale, în contexte de comunicare cunoscute

2.4. Exprimarea expresivă a ideilor în contexte familiare manifestând interes și încredere în sine

3.2. Identificarea mesajului unui text în care se relatează întâmplări, fenomene din universul cunoscut

OBIECTIVELE:

La sfârșitul lecției, elevii trebuie:

- să se folosească de experiența personală pentru a exprima păreri, opinii, gânduri în legătură cu un concept;
- să citească în ritm propriu un text scurt;
- să construiască enunțuri logice oral/ în scris;
- să facă predicții;
- să argumenteze o părere personală;
- să manifeste inițiativă în comunicarea orală;
- să lucreze individual, în perechi, în grup;

CONDIȚII PREALABILE

1. Elevii trebuie:

- Să stăpânească instrumente de lectură critică;
- Să cunoască pașii metodelor ce vor fi utilizate în cadrul E.R.R.

2. Elevii trebuie să manifeste capacitatea:

- de a citi conștient un text la prima vedere;
- de a formula enunțuri simple, dar elocvente pro și contra în rezolvarea unor probleme;
- de a lucra în colaborare.

EVALUAREA

De conținut:

- răspunsurile la întrebările învățătorului;
- textul realizat cu sprijinul termenilor-cheie;

De utilizare a proceselor gândirii:

- implicarea elevilor în rezolvarea sarcinilor în cadrul E.R.R.;
- argumentarea răspunsurilor date;
- cvintetul.

RESURSELE ȘI MANAGEMENTUL TIMPULUI:

RESURSE MATERIALE: fișe de lucru, markere, ecusoane, fișe cu textul poveștii pentru fiecare elev, fișe cu tabelul predicțiilor, planșe cu imagini din text, cântec, computer, videoproiector.

RESURSE DE TIMP: 45 min.

RESURSE UMANE: 31 elevi

RESURSE PROCEDURALE:

- Activitate individuală/ în perechi / în grup;
- Organizator verbal; Termeni cheie; Lectura cu predicții;
- Tehnica Pălăriilor gânditoare; Braistorming; Schelet de recenzie; Argumente pe cartonașe.

BIBLIOGRAFIE:

1. Ghidul programului de informare/formare a institutorilor/învățătorilor. Curriculum pentru clasele I-II – București, 2003;
2. Chereja, Florica, Dezvoltarea gândirii critice în învățământul primar, Editura Educația 2000+, Humanitas Educațional, 2004;
3. Bratu, Gabriela, Aplicații ale metodelor de gândire critică la învățământul primar, Editura Educația 2000+, Humanitas Educațional, 2004;
4. Nicu, Adriana, Strategii de formare a gândirii critice, Editura Didactică și Pedagogică ,R.A., București, 2007;
5. Steele, Jeannie, Kurtis, Meredith, Temple, Charles, Lectura și scrierea pentru dezvoltarea gândirii critice, Educația 2000+;

LECȚIA PROPRIU – ZISĂ

SPARGEREA GHEȚII

Elevii vor asculta melodia „Mi-e dor, bunico”.

EVOCAREA

Brainstorming

- Ce înseamnă cuvântul „, bunic’”?

Scrieți tot ce vă trece prin minte în legătură cu acest cuvânt. Scrieți tot ce știți sau credeți că știți. Dați frâu liber imaginației!

Termeni – cheie în avans/ Jocul și joaca de-a cuvintele

Învățătorul va scrie pe tablă câteva cuvinte sau expresii din text: *bătrân, nepot, strachină, colț, cioplește, masă.*

Sarcină de lucru:

Li se propune elevilor să facă speculații în legătură cu cuvintele date. Să alcătuiască propoziții cu aceste cuvinte, în așa fel, încât să poată „funcționa” împreună într-o povestire scurtă. Să găsească și un titlu potrivit povestirii create.

Rezolvarea acestei probleme este verificată și evaluată prin prezentarea „povestirilor” sau propozițiilor create.

REALIZAREA SENSULUI

Organizator verbal

Anunțarea subiectului și a obiectivelor activității

Li se va comunica elevilor că vor participa la o lecție deosebită în care vor fi deopotrivă și elevi și învățători, că vor descoperi, prin eforturile proprii, tainele unui text literar plin de învățături.

Predicții și descoperiri

Avertizarea elevilor că lecția va fi prezentată într-o manieră nouă. Explicarea regulilor: nu întorc foaia cu textul; vor asculta cu atenție ceea ce le prezint; vor răspunde la întrebările mele; vor completa un tabel.

Citesc titlul și lansez întrebarea: „Despre ce credeți că este vorba în text?” Elevii notează opiniile în tabel.

Se lucrează frontal cu întreaga clasă. În stânga se vor scrie „predicții” făcute de elevi, iar în coloana din dreapta „descoperiri” (Anexa). Textul se va citi model de către învățător. Întreruperile din lectură le face învățătorul când s-a întâmplat ceva deja și înainte de a se întâmpla altceva.

Paragraful 1.

Se citește : „ A fost odată un bătrân împovărat de ani.....ci-l puseră într-un colț, lângă vatră .”

Întrebări interpretative:

Cum vi-l imaginați pe bunic?

De ce fiul și nora l-au așezat pe bunic să mănânce într-un colț al camerei?

Predicție :

Elevii vor întoarce fișele cu tabelul predicțiilor și, în perechi, vor completa prima coloană.

Ce credeți că au făcut fiul și nora?

Paragraful 2.

Se citește: „ Și din ziua aceea.....scăpa câte-un oftat adânc.”

Întrebări interpretative:

În ce îi dădeau să mănânce bătrânului?

De ce lăcrima bătrânul?

Cum credeți că se simțea el?Argumentați.

Se completează coloana a doua a tabelului.

Predicție – completarea primei coloane din tabel

Ce credeți că au făcut cei doi după ce bătrânul a spart strachina de lut?

Paragraful 3.

Se citește: „Asta e prea de tot.....când n-or mai fi în putere, ca bunicu!.”

Întrebări interpretative:

Ce i-au cumpărat bunicului din târg?

Ce meșterea băiatul?

Voi cum ați încheia povestea? De ce?

Paragraful 4.

Se citește: „Amândoi părinții.....nu-l mai lua nimeni la rost.”

Se compară cele două coloane și se analizează. Faptul că sunt puși să anticipeze anumite fapte și întâmplări pe care au posibilitatea a le compara cu descoperirile în urma actului lecturii stimulează foarte mult imaginația copiilor, le dezvoltă curiozitatea, reflectează la ceea ce gândesc și comunică.

REFLECȚIA

Exersarea actului cititului (procedee diferite de lectură)

- Citire în lanț
- Citire selectivă
- Citește propoziția prin care autorul îl prezintă pe bunic.
- Citește o întrebare din text.
- Citește propoziția din care aflăm ce i-au cumpărat din târg nora și fiul.
- Citește dialogul.

Identificarea cuvintelor și expresiilor noi și explicarea lor.

Integrarea lor în noi enunțuri.(oral)

Pălăriile gânditoare

Învățătorul propune desfășurarea unui joc „ Pălăriile gânditoare”.

Elevii sunt împărțiți pe grupe și extrag câte un plic, formându-se astfel următoarele grupe: pălăriile albe (povestitorii), pălăriile roșii (psihologii), pălăriile negre (criticii), pălăriile verzi (gânditorii), pălăriile galbene (creatorii) și pălăriile albastre (jurnaliștii).

Vor rezolva cerințele, în funcție de grupa căreia aparțin.

După expirarea timpului de lucru, se va verifica oral, modul în care elevii și-au îndeplinit sarcinile. Vor fi lămurite eventualele aspecte neclare, respectiv neregulile care se ivesc. Elevii de la celelalte grupe completează rezolvările colegilor.

Se fac aprecieri în privința comportării purtătorilor de pălării, evaluând încadrarea lor în rol și modul în care aceștia susțin discuția.

EVALUARE

Evaluarea se va face printr-o fișă (Schelet de recenzie).

ÎNCHEIEREA ACTIVITĂȚII

Dramatizare: Bunicul și nepotul- trupa de teatru

(*Argumente pe cartonașe-* Solicitarea elevilor să scrie pe cartonașe argumente prin care să răspundă la întrebarea: *De ce-i iubim pe bunici?*)

Aprecierea activității se face completând (oral):

Reflecția zilei

Astăzi am învățat

Astăzi mi-am reamintit

Astăzi am descoperit

Astăzi mi-am dat seama

Astăzi m-a surprins

Astăzi m-am bucurat

Astăzi m-a dezamăgit

Astăzi eu

ANEXA NR. 1

„Bunicul și nepotul”

A fost odată un bătrân împovărat de ani. Și de bătrân ce era, privirea i se tulburase, auzul îi slăbise și-i tremurau genunchii la orice mișcare. Când ședea la masă să mănânce, abia mai putea să țină lingura în mână: vărsa ciorba pe masă, iar uneori îi scăpau chiar bucăturile din gură.

Și văzând până unde ajunsese bătrânul cu nevolnicia, fiul și noră-sa se umplură de scârbă. Nu-i mai așezară să mănânce cu ei la masă, ci-l puseră într-un colț, lângă vatră.

.....

Și din ziua aceea îi dădeau mâncarea într-o strachină de lut, și nici măcar atât cât să se sature. Bătrânul căta cu jind la masa încărcată cu bucate, și ochii lui lăcrimau de amărăciune.

Într-o zi, strachina de lut îi scăpă din mâinile cuprinse de tremur; căzu pe jos și se făcu cioburi. Când văzu asta, nora apucă să-l certe de zor, dar bătrânul se închisese în amărăciunea lui și nu scotea o vorbă. Din când în când, numai, scăpa câte-un oftat adânc.

.....

"Asta e prea de tot!" își spuseră în sinea lor bărbatul și nevasta. Și-i cumpărară din târg o strachină de lemn, pe câteva părăluțe. Bietul bătrân trebui să mănânce de aici înainte doar din strachina de lemn.

Și iată că odată, înspre seară, cum ședeau cu toții în odaie, nepotelul, să tot fi avut găgălicea de copil vreo patru anișori, începu a-și face de joacă cu niște scândurele.

- Ce faci tu acolo? îl întrebă taică-său.

- Fac și eu o covățică, îi răspunse copilașul, din care să mănânce tata și mama, când n-or mai fi în putere, ca bunicul!

.....

Amândoi cătară mult timp unul la altul și de amar și de rusine îi podidi plânsul. Îl poftiră de îndată pe bătrân să se așeze la masa lor și, din ziua aceea, mâncară iarăși cu toții împreună. Și din când în când se mai întâmpla ca bătrânul să verse din mancare, acum însă nu-l mai lua nimeni la rost...

ANEXA NR. 3

„Bunicul și nepotul”

Lectura predictivă

Nr. frag.	CE CREDEȚI CĂ SE ÎNTÂMPLĂ?	CE S-A ÎNTÂMPLAT?
titlul		
1		
2		
3		